

Titel: Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 5

Citation: "Fortegnelsen over Trykkefrihedens Skrifter III, stk. 5", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]*, Gyldendal, 1773, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-4_003-shoot-workid4_003_005.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen]

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

65 Kritisk Fortegnelse over alle udkomne Skrifter, siden Trykfriheden.

Tredie Aargang, 5. Stykke.

NR. 19.

Scriptores Rerum Danicarum medii ævi, Partim hactenus inediti, partim emendatius editi, quos Collegit, adornavit, & publici juris fecit Iacobus Langebek. Sacr. Reg. Majestatis a confiliis ftatus & Tabularii fanctoris præfectus Tom. 1. Havniæ 1772. Typis Viduæ Andr. Hartvig Godiche. 7 Alphaber, desuden Tilskrift, Fortale, Register og Tabeller 5 1/2 Ark og 7 Kobberstykker. Findes tilkiøbs hos Udgiveren Hr. Etatsraad Langebek paa Trykpapiir for 3 Rdlr. 3 Mk.

2

66

paa Skrivpapiir 5 Rdlr 5 Mk. Subscriptionspriis.

Det skulde være vore Tider forbeholdet at faae en Samling af de danske Middelalderens Skribentere, men det beste var dog at de skulde blive udgivne af en Langebek. Dette vil vist glæde alle dem som elske det Navn Dansk, Historien og Literaturen; men skulde der være nogle, som ikke vidste, hvad de kan vente sig i denne Bog, saa ansee vi det for en desto større Pligt at anføre denne første Tomes Indhold, som Forfatteren, eller om man heller vil sige Udgiveren, ikke har fulgt den Orden, som hans i Forvejen udgivne Liste, indeholder. Stykkerne i denne Tome ere 33, hvoraf det første er Langfedgatal, Side 1 - 6, eller en ældgammel Liste paa Nordens, nemlig Dannemarks, Norges og Sverrigs Konger, og deres Forfædre fra Noa Ark af. Dette Monument er oftere end engang tilforn udgivet, men her fremstilles det med smukke nødvendige Anmærkninger, efter en meer end 450 Aar gammel Pergamentsbog, hvis Skrift desuden følger med paa et Kobberstykke: 2.) Genealogia Regum Anglo-Saxonum ab Odino ejusqve majo-

3

67

ribus deducta, Side 6 - 9, er forbedret, sammenlignet med Angel-Sachsernes og de Engelskes Skrifter, og oplyst med Anmærkninger. 3.) Series txiplex Regum Septentrionis a Ragnarø Lodbrok ad Haqvinum Magni Filium Norvegiæ, Ericum Menved Daniæ, & Birgerum Sveciæ Reges, Side 10 - 13. Denne er tagen af den samme Bog som forbemældte No. 1. og findes her lige som samme aftrykt paa Islandsk tilligemed Latinsk Oversættelse og Anmærkninger. 4.) Catalogus Regum Daniæ a Dan ad Waldemarum Secundam. Side 13.14. Forfatteren synes at have været en Skaaning og levet henved Aar 1200, hvis Verk nu første gang fremkommer for Lyset, hvilket og kan siges om den efterfølgende Forfatter af 5.) Series ac brevior Historia Regum Daniæ a Dan & Løther ad Waldemarum Secundum, Side 15 -18, hvilken Forfatter synes at have levet hen ved Aar 1220. 6.) Nomina Regum Daniæ a Dan

ad Ericum Glipping, Side 19 - 20, er første gang udgivet efter en gammel Bog, som findes i Antiquitets Arkivet i Stockholm. Bogen saavel som Forfatteren henregnes til det trettende Aarhun-

4

68

drede, og Prøve af Bogens Skrift forestilles her paa et tilføyet Kobberstykke. 7.) *Incerti Autkoris Genealogia Regum Daniæ a Dan & Angul ad Christophorum Primum. Side 20 - 2\$. Er den samme som Stephanus har udgivet tillige med Sveno Aggonis 8.) Series Runica Regum Daniæ prima. Side 26-30.9.) Series Runica Regum Daniæ altera. Side 31 - 34. Ere tilforn udgivne aften berømte Ole Worm, men nu paa ny udkomme, jevn førte med Originalen, der er skreven med Runiske Bogstaver, og trykte paa dansk med latinsk Oversættelse; Forfatterne have ventelig levet først i det tiertende Hundredaar, og Bogen synes at være skreven ikke længe derefter. Af begge følge i Kobber stukne Prøver paa den Runiske Original. 10.) Cornelii Hamsfortii Series Regum Daniæ a Dano ad Fridericum 2. Side 33 - 42. Vel kan Hamsfort ikke regnes til de gamle danske Skribentere, efterfom dette hans Verk er skrevet Aar 1585, men da han dog har brugt adskillige gamle Skrifter, som han hist og her anfører, og nu ikke Meere haves, saa bør Hamsfort dog i den Henseende ansees ligemed de gamle danske Historiske Skribentere. 11.) Svenonis Aggonis filii Compendiosa Regum Daniæ Historia a Skioldo ad*

5

69 *Canutum Sextum. Side 42 - 64. Hvem kiender ikke denne de Danskes første Historieskriver, som har skrevet omtrent ved Aar 1186. Og hvem kiender ikke Stephani Fortienester ved at bringe den for Lyset og oplyse adskilligt hos ham ved Anmærkninger? dog fremtriner denne vor Aggonis her ved de tilføyede Anmærkninger i et endnu klarere Lys, som den skylder vor lærde Hr. Etatsraad Langebek. Vore Læsere ville ventelig skienke os Beviset, da det forekommer paa hver Side, men vi kan dog ikke undlade at antegne den Note h. S. 51. om Jomsborg, hvor en indviklet, og almindelig urigtig antagen Meening giendrides, og drøftes, hvilket Problem end og det Kongelige Kiøbenhavnske Videnskabers Sælskab har udsat til en Priismaterie for indeværende Aar. 12.) Catalogus Regum Daniæ brevior. Side 64 - 66. Er uddragen af Petrus Olai Minorita hans Samlinger. 13.) Series Regum Daniæ ab Haraldo Klag ad Waldemarum fecundum. Side 66 - 68. Uddragen af de samme Samlinger. Forfatteren menes at have levet ved Kong Valdemars den Andens Tiider. 14.) Petri Olai Minoritæ Roskildensis Chronica Regum Danorum a Dano ad obitum Iohannis*

6

70

Regis, Side 68 - 148, samlet eller sammenskrevet af samme Olaus Petri Minorita, der menes at være død omtrent ved Aar 1560. Alle 3de før bemældte komme nu første gang for Lyset. 15.) Regum & gentis Danorum Historia a Dano usqve ad Annum 1288. dicta vulgo Chronicon Erci Regis. Side 148 - 170. Er ofte bleven trykt tilforn, og det er saa langt fra, at Kong Erik af Pommern skulde have skrevet denne Krønike, at Forfatteren efter Grams Meening har været en Munk i det Schlesvigske Kloster Rye, og har levet ved Erik Menveds Tider. 16.) Petri Olai Minoritæ Rokildensis Annales Rerum Danicarum a Cimbrorum exitu ad Annum Christi 1541. Side 171 - 197, Komme her første gang for Lyset, og indeholde adskillige Ting, som man forgieves søger andensteds. 17.) Annales ab Anonymo circa Albiam ad Annum usqve 1265 conscripti. Side 197 - 212, Disse Annaler ere de samme, som Lindenbrog har kaldet Incerci Auctoris Chronica Slavorum, men urigtig, eftersom Forfatteren synes at have været en Holsteiner, levet henved Aar 1265, og har mest skrevet om Holsteinske Begivenheder, hvorfor og

7

71 *Hr. L. kalder dem Annales Albanos. 18.) Annales Rerum Danicarum Esromenses a Nato Christo ad Annum 1307. Side 212 - 250. Denne Krønike er tilforn bleven kaldt Manuscriptum Porsianum, fordi at Stig Pors skal have eyet et Exemplar paa Pergament der af; den er bleven tilforn to gange trykt, af Sal. Biskop Worm, og af Ludewig i Reliquiis Manuscriptorum Tom. 9. No. 1.; Men Tak være Udgifveren at han gav os denne dens tredie Aftryk, da den første er overmaade rar, og den anden fuld af de største Vildelser, som de best kan bevidne, der Have været nødsagede til at bruge den, og hvorpaa Udgifveren anfører tilstrækkelige Prøver, men des uden ere ogsaa begge førstbemældte Udgifter ufuldstændige. Forfatteren synes at have levet efter Aar 1300. Til denne Krønike ere føyede tvende Kobberstykker, som forestille Skriften af tvende Stykker af bemældte Krønike paa Pergament. 19.) Annales Fratrum Minorum Wisbyenses ab Anno 67. ad 1525. Side 241 - 266. Disse ere de samme, som findes hos Ludewig i*

Reliquiis Monumentorum Medii Ævi Tom. 9. pag, 175 - 197. 212 - 217. No. 9 og 12. under den

8

72

Titel: Diarium Fratrum minorum. Men Hvor stor en Forskiel er der ikke paa det Ludewigianske og Langebeks? Krøniken, hvis Original findes i det Stokholmske Antiquitets Archiv lader til at være begynt paa omtrent Aar 1340, og kan i Historien gjøre fortræffelig Nytte. 20.) Chronologia Rerum Danicarum secunda, Auctore Cornelio Hamsfortio Cimbro, ab anno Christi 687 ad Annum 1448. Side 266- 334. Fortiener her vist sit Sted, formedelst de ypperlige Skrifter, som Hamsfort har brugt, og nu ikke meere haves, hvilket samme kan siges om 21.) Annales Danici Bartholiniani ab Anno 777 ad 1202 Side 334 - 342. 22.) Vita Sancti Willehadi

ab Anschario conscripta. Side 342 - 360. Den Hellige Vilhad blev deres Apostel, som boe paa denne Side af Elven, hvis Levnetsbeskrivelse her haves, skreven af den berømte Danmarks og Sverrigs Apostel Anscharius. Endskiøndt denne Levnetsbeskrivelse er før nogle gange trykt, saa gjøre dog Udgiverens tillagte Anmærkninger den her velkommen. 23.) Legenda de Sancto Willehado Side 360 - 365. Er paa Pladtsky tagen af Passionael efte dat Leuent der Hyllig-

9

73 hen, trykt i i Lübek Aar 1497, som siælden forekommer. 24.) De Ecclesia Bremensi Vetus Scriptum, Side 366, 367. Er før udgivet af Lindenbrog, men her ere tilføyede Anmærkninger. 25.) Anonymi Nestvedensis Chronologia Danica ab Anno 821 ad Annum 1300. Side 368 - 372. Forfatteren synes at have levet ved det sidst bemældte Aar. Skriftet haves før trykt i Westphalens Monumentis Cimbricis ineditis Tom. 1, p. 1404. Men med adskillige Trykfeil. 26.) Anonymi Roskildensis Chronicon Danicum ab Anno 826 ad 1157. Side 373 - 387. Er for Elskere af den danske Historie vigtig, hvis Forfatter, efter Hr. Etatsraadens Meening, har skrevet førend Saxo eller Svenno Aggonis. Krøniken findes vel hos von Westphalen, men baade feilagtig og ufuldstændig, her tvert imod fremkommer den uden disse Feil, men tillige beprydet med de brugbareste og vigtigste Anmærkninger. 27.) Anonymi veteris Rerum Danicarum & Svecicarum Chronologia ab Anno 826 ad Annum 1415. Side 387 - 398. Findes tilforn aftrykt i Benzeli Monumenta vetera Ecclesiæ Sviogothicæ, men her er den tillige ledsaget

10

74

med Etatsraadens Anmærkninger. 28.) Ermoldi Nigelli Narratio de Baptismo Haraldi Danorum Regis Anno 826. Side 398 - 424. Nigellus, som selv levede ved denne Tid, og endog synes, at have været eyensynligt Vidne til den Danske Konges Daab, er tilforn udgiven blant de Italienske Skribentere af Muratori, blant de Tydske af Menten, og blant de Franske af Buqvet. Nu faaer den Sted imellem de gamle danske Skribentere, og det med Ret, naar man anseer den Fuldstændighed, hvor med han beskriver Kong Haralds Daab, og Erkebisp Ebbonis Fortienester af Dannemark. Udgiveren har allene her ladet aftrykke den 4de Bog af Nigelli Verk, saasom de andre Bøger ikke angaae Dannemark: en Ømhed for Læserne og Retskaffenhed, som gjøre Udgiveren Ære. Anmærkningerne ere fortreffelige. En Lykke for Nigellus at faae en Muratori og en Langebek til Fortolkere. Af Noterne anmærke vi i sær den om Ebbo; Om han kan regnes iblant Dannemarks Apostle eller ikke? Hvilket Spørsmaal for nogle Aar siden blev af Universitetet her i Staden fremsat som en Priis Materie, hvilket Hr. Etatsraaden her besvarer med ja, og afhandler den Meening, samt alle Ebbonis Tildragelser med sin

11

75

sædvanlige Belæsenhed og Styrke, saa at, naar man betragter Ebbonis Iver i denne Sag, hans Reiser, Raad og Anstalter, synes der ingen Tvivl at være tilbage derudi, uden kanskee om ogsaa Ebbo personlig har Prædiket paa denne Side af Eyderen, eller i det egentlig saa kaldte Dannemark? Vi have tilforn havt denne Tvivl i Anledning af Frodoaxds Vidnesbyrd, som siger kuns

at Ebbo reiste lige til de dankes Grændser,

og paa et andet Sted, at han flygtede til Normannerne, da han dog efter den Hildesheimske Krønike hos Leibnitz ikke reiste længere end til Hamborg, hvortil kommer, at Ebbonis Tilstugtsted Welanas giver til kiende, at han meest maae have opholdt sig i det Holsteinske. Men hvor om alting er, kan dog et dansk Apostels Navn ikke gøres vor Ebbo stridigt, naar man betænker, at han omvendte mange danske uden for deres Fæderneland, mange paa Grændserne, og i sær hvormeget han ved Raad og Formaninger, ved udsikkede nye omvendte og Missionarier samt andre Anstalter arbejdede paa Danmarks, det egentlig saa kaldte Danmarks, Oplysning og Omvendelse fra Hedenskabet. 29.) Nomina Regum Daniæ ab Anno 827 usqve ad

12

76 Annum 1172 Side 424 - 426. Er tilforn udgiven af Stobæus, og siden af Kancellieraad og Professor de Lagerbring, men da Originalen er udskreven i Lund af Hr. Etatsraaden selv paa Hans Reise i de Lande, som ere omkring Østersøen 1753, og da Skriftet er prydet med hans Anmerkninger, saa vide vore Læsere allerede, hvad Skriftet derved maae have vundet. Et hosføyet Kobberstykke viser Originalens Skriveart. 30.) Vita Sancto Anscharii Archiepiscopi Hamburgensis a Sancto Remberto conscripta. Side 427 495. Baronius klagede vel over i sin Tid, at denne Levnetsbeskrivelse maatte være forloren, men nu have de Hollandske, Franske og Svenske, hver sin Udgave deraf, de Tydske endog fire, og nu have de Danske, Tak være Hr. Etatsraad L. deres, som kan stride med de andre om Fortinet, og i mange Maader sikkert kan beholde det, saaledes som Levnetsbeskrivelsen selv her udgives, uden at tage i Betragtning den tilføyede uforlignelige

31.) Chronologia Rerum Septentrionalium Ævi Anschariani. Side 496 - 561. Forfatter og samlet af Udgiveren selv, et Forraadshuus for den danske Historie i det 9de Hundredeår, opfyldt af de fleste og beste Udenlandske Skrifter,

13

77 og sat i en fuldkommen Orden efter Anscharii Alders Aar, fra 801 til 865, saa at den fortiente

at kaldes Historisk og chronologisk Udtog af Udenlandske Skribentere om alt det, der angaaer Danmark i Anscharii Tid.

Dertil er føyet en genealogisk Tabelle over Prindserne af det Kongelige Huus i Sønder Jylland som levede paa de Tider. 32.) Gvaldonis Poë ma de Vita Sancti Anscharii Archiepiscopi Hamburgensis. Side 561 - 621. Er skreven Aar 1065 og ofte tilforn trykt. 33.) Legendæ Vererum de Sancto Anschario. Side 621 - 642. Ere i Tallet 7 tagne deels af utrykte, deels trykte, men rare Bøger. Denne er Indholden af den 1ste Tome af dette Verk, som enhver Elsker af den danske Historie burdte eye, og hvilket ikke allene gjør sin Udgiver, men og heele Nationen Ære. Lykkelige ere Videnskaberne, naar de dyrkes og beriges af saadanne Mænd, og det kan ikke andet end glæde enhver af Videnskabernes Elskere, at saadanne Mænds Fliid og Fortienester udmærkes af Regieringen. Det er i Anledning af dette Verk at Hans Kongelige Mayestet har beæret Etatsraad Langebek med en Skuepenge af Guld, med Paaskrift: Pro Meritis.

14

78

Veiledning til en forbedret Christendoms Um derviisning for Børn og Ungdom ved D. Nicolai Nannestad — Rom. 12. Om nogen lærer, da tage han vare paa Lærdommen — Odense. Trykt idet Kongel. Privil. Adresse Contoires Bogtrykkerie og selges hos Rothe i No. 8 paa Børsen for 24 skilling, stor 12 Ark 8vo.

Behøve vi nogensteds Forbedring i Undervisningsmaaden, da er det uden Tvivl i Christendommen. Jo almindeligere og meere udstrakte Følgerne af Denne Underviisning er, og jo svagere deres Fatte-Evne er, som Religionens Sandheder først skulle bibringes, desto omhyggeligere burde der sees paa, at disse høystvigtige Lærdomme bleve dem indskierpede paa ligesaa grundig og overbevisende, som let og fattelig Maade. Og dette vilde skee, naar man valgte den Underviisnings Methode, som den sunde Fornuft ellers almindelig anpriser, naar man afhandlede Sandheder i en vis Orden, som de følge af og efter hinanden, viiste deres uryggelige Grund, for eenede Fornuft og Aabenbaring, hvor de begge tale et, fraskildte Bisager fra det væsentlige, og for Resten gjorde Underviisningen overhove-

15

79 det saa practisk som mueligt. Denne Underviisning, det forstaaer sig, maatte fremdeeles skee i et Sprog, der var tydeligt, fri for mystiske Ord, og simpelt uden metaphoriske Billeder, der som oftest opvække ikkuns Phantomer i Indbildningskraften, men lader Forstanden tom. Vi behøve ikke at erindre, at vor hidindtil brugelige Underviisnings Maade haver i alle disse henseender beydelige Feil, og Feil, som for største Deelen maae tilskrives de til Underviisningen authoriserede Lærebøger. Med Fornøyelse see vi derfor en Undervisnings Veiledning i møde

og vi skulde glæde os over at see nærværende, som Hr. N. til den Ende meddeeler, at blive overalt antaget og fulgt i Christendommens Undervisning. Vi finde her de Egenskaber foreenede, som vi fordrede til en saadan Lærebog, og vi troe, at, uagtet den neppe er halv saa stor som den brugelige Pontoppidans Forklaring, skulde man dog efter denne kunde give Børn fuldstændigere Begreber om det væsentlige i Religionen, end efter den anden. Bogen er inddeelt i 13 Afdeelingen: Den 1ste handler om Christendommens Lærdom eller Guds Ord. Den 2den Om Gud.

3) Om Skabelsen. (4 Om Opboldelsen. (5

16

80 Om Guds Bestyrelse over alle Ting. 6). Første Grunde til Menneskets Forbindtlighed i henseende til Gud. 7) Om de sidste Ting. 8) Om Synd. 9). Om Forløsningen ved Jesum Christum, 10) Om Naadens og Saliggjørelsens Vey og Orden. 11) Om Naadevirkningerne. 12). Om Gudfrygtigheds og Helliggjørelsels Pligter. 13 Om Naadens og Saligheds Midlerne — Alt dette er affattet i Spørsmaal og Giensvar, med hosføyede Anmærkninger til Sandhedernes videre Udførelse — H. H. har ved Enden tilføyet en smuk Afhandling, hvori Beviis-Grundene for den gudommelige Aabenbarings, og den H. Skriftes Sandhed og Vished legges for Dagen paa en ligesaa tydelig, som overbevisende Maade.

No. 21.

; Luxdorffs Samling af trykkerihedens skrifter 1770-1775. Fortegnelsen bind 3, Fortegnelse paa alle de Skrifter som siden Trykfriheden ere udkomne, stk. 1-27, anm. nr. 1-272, dækkende 14.09.72-14.09.73 [stk. 2-27 ikke averteret i Adresseavisen], 1773

Ludevig Domeniqve Cartouche den berøgtede Erke Spitzbubes Historie, og hans velfortiente Straf & c. Trykt hos M. Hallager og selges Hos Boghl. Buch paa Nørregade i No. 245. for 10 skilling. stor 2 1/2 Ark. 8vo.

Cartouches Navn er bekjendt nok, og hans Historie er forlænge siden i alles Hænder; men nærværende er nyelig oversat, og udmærker sig fra den ældre ved sin Korthed og smukke Stil.